

Miksi itsehoitolääkkeitä vain apteekkeista?

Itsehoitolaäke on tarkoitettu vain lyhytaikaiseen sairauden oireen lievittämiseen. Se on vaihtoehto lääkärin määräämälle lääkehoidolle. Tyypillisesti itsehoitolaäke on reseptilääkkeen pieni pakkausko. Kun itsehoitolääkkeitä käytetään oikein, terveydenhuollon vastaanottokäyntien tarve vähenee, mikä tuo säästöjä asiakkaalle ja muulle terveydenhuololle. Lääkkeiden myynnin ja tarpeettoman käytön kasvattaminen puolestaan lisää asiakas- ja potilasturvallisuusongelmia ja niistä koituvia kustannuksia.

Itsehoitolääkkeitä myytiin apteekkeista vuonna 2021 noin 360 miljoonalla eurolla. Niiden osuus apteekkien lääkemyynnistä oli noin 13 prosenttia. Lisäksi nikotiinilääkkeitä eli nikotiinikorvausvalmisteita myytiin muissa vähittäismyymintipisteissä 67,5 miljoonalla eurolla. Ne ovat ainoita itsehoitolääkkeitä, joita voi myydä muuallakin kuin apteekkeissa.

Itsehoitolääkkeiden myyntikanavien laajentaminen pienentäisi apteekkiveron tuottoa, enimmillään 26 milj. euroa. Myös valtion tuloverokertymä pienenis.

Keskeiset perusteet itsehoitolääkkeiden myynnin rajaamiselle apteekkeihin

- ▶ Turvallinen lääkehoito: itsehoitolääkkeet ovat turvallisia vain oikein valittuina ja käytettyinä
- ▶ Itsehoitolääkkeen sopivuus muiden lääkkeiden ja sairauksien kanssa tarkistetaan
- ▶ Asiakas osataan ohjata tarvittaessa lääkäriin itsehoitolääkkeen myynnin sijasta
- ▶ Ihmisillä on itsehoitolääkkeistä paljon virheellisiä käsityksiä, joita apteekkeissa oiotaan
- ▶ Turvaa myös reseptilääkkeiden saatavuutta ja apteekkipalveluiden saavutettavuutta, sillä itsehoitolääkkeillä on myyntiosuuttaan suurempi merkitys apteekin taloudelle

Kauppamyyntiä kokeiltu nikotiinilääkkeillä

Nikotiinikorvausvalmisteiden kulutus on 3,6-kertaistunut ja euromääräinen tukkumyynti 4,3-kertaistunut vuosina 2005–2021, jolloin niitä on voinut ostaa muualtakin kuin apteekkeista.

Nikotiini on noussut euromääräisesti tarkasteltuna Suomen myydyimmäksi lääkeaineeksi. Sitä myytiin vuonna 2021 yhteensä liki 75 miljoonalla eurolla. Myynnistä yli 90 prosenttia oli apteekkien ulkopuolista myyntiä.

Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä ehdotti tamikuussa 2023 nikotiinilääkkeiden palauttamista takaisin apteekkimyyntiin asianmukaisen käytön ja neuvonnan varmistamiseksi.

Itsehoitolääkkeiden myyntikanavaan liittyvät selvitykset

LÄÄKEALAN TURVALLISUUS- JA KEHITTÄMISKESKUS FIMEA julkaisi vuonna 2018 laajan selvityksen itsehoitolääkkeiden myyntikanavasta. Fimea ei pitänyt tarkoituksenmukaisena eikä rationaalista lääkehoitoa tukevana toimenpiteenä itsehoitolääkkeiden myynnin laajentamista apteekkien ulkopuolelle. Fimea katsoi, että jakelukanavien laajentaminen tahoille, joiden neuvonta- ja seuranta- valmiudet ovat käytännössä olemattomia, tuo mukanaan merkittäviä turvallisuusriskejä.

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ laati arviomuiston itsehoitolääkkeiden saatavuudesta ja saatavuuden parantamisesta kahdella eri mallilla vuonna 2018.

Toinen malleista perustuu apteekin palvelupistetoiminnan kehittämiseen (malli 1) ja toinen myyntiluvan haltijan hakemusmenettelyyn (malli 2), jossa myyntiluvan haltija tai hakija voisi hakea Fimealta joko myyntilupaa tai muutosta jo saatuun myyntilupaansa siten, että itsehoitolääkkeen tiettyä pakkauskokoa, vahvuutta tai lääkemuotoa voitaisiin myydä muuallakin kuin apteekeissa.

Ministeriö toteaa arviomuistiossaan, että palvelupis-

temalli toteuttaa muutokselle asetetut tavoitteet, eli parantaa saatavuutta ja lisää kilpailua. Sen sijaan mallissa, jossa itsehoitolääkkeitä myytäisiin muuallakin kuin apteekeissa, viranomaisprosesseihin, -resursseihin ja säädösvalmisteluun liittyvät panostukset vaikuttavat ministeriön mukaan kohtuuttomilta suhteessa tämän mallin potentiaaleihin hyötyihin.

PÄIVITTÄISTAVARAKAUPPA RY:N tilaaman asiantuntijaselvityksen (DRA Consulting, 2015) mukaan vain pieni osa itsehoitolääkkeistä soveltuisi myytäväksi päivittäistavarakaupoissa. Kauppamyntiin soveltuisi lähinnä sellaisia itsehoitolääkkeitä, joille on aikoinaan haettu myyntilupa lääkkeenä, mutta joiden ei nykykriteereiden mukaan tarvitsisi olla lääkkeeksi luokiteltuja. Tällaisia ovat esimerkiksi maitohappobakteerit ja eräät muut ravintolisiä vastaavat valmisteet. Lisäksi jotkut allergialääkkeet, närästyslääkkeet, keinokyyneleet ja lihaskipuihin tarkoitettut voiteet voisivat selvityksen mukaan olla myynnissä päivittäistavarakaupoissa, jos niissä olisi tarjolla lääkkeen käyttöön liittyvää neuvontaa ja ohjeistusta.